

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Anton Txékhov, el desprietat

PERFIL

ANTON P. TXÉKHOV (1860-1904) ÉS UN DELS GRANS NOMS DE LA LITERATURA RUSSA DEL SEGLE XIX. VA COMPAGINAR LES NARRACIONS, COM ARA 'LA DAMA DEL GOSSET' I 'UNA HISTÒRIA AVORRIDA', AMB EL TEATRE: SÓN SEVES 'LA GAVINA' I 'L'HORT DELS CIRERERS'

XÈNIA
DYAKONOVA

és que no en tenia prou, amb escriure. Estava convençut que havia vingut al món per fer-hi alguna cosa més. Metge de formació, va deixar d'exercir de molt jove, però va trobar altres maneres de servir la gent. Va contribuir a la creació d'una biblioteca a la seva ciutat natal, Taganrog, on abans no n'hi havia cap; va fundar diverses escoles als pobles de la rodalia de Moscou i un hospital per a malalts tuberculosos a Ialta, on estiujava. Finalment, va ajudar amb diners i contactes una quantitat ingent de persones amb problemes econòmics o de salut. En

la seva dèria d'entendre l'essència del patiment humà, el 1890 va viatjar a la illa de Sakhalin, on vivien en unes condicions pèssimes els deportats i els presidaris, i va fer una crònica punyent de tot el que hi va veure. D'aquesta experiència també en va sortir un conte llarg, publicat dos anys més tard.

Les presons i els hospitals penitenciaris de Sakhalin, amb la seva pobresa extrema, la falta d'higiene i la crueltat del servei, van inspirar l'ambient d'*El pavelló número sis*, una de les peces més magistrals i terribles de Txékhov: en la ment dels lectors russos, aquest títol s'ha convertit en una metàfora de la sordidesa, la injustícia i la terrible desesperació que aguaiten darrere les portes d'una institució oficial. Diria que fins i tot els que no han llegit el conte saben molt bé amb què s'han d'associar aquestes tres paraules.

Un precursor de Kafka
L'escenari de la narració és un hospital en una ciutat russa de mala mort, a dos-cents quilòmetres del ferrocarril, on els malalts mentals estan confinats en un pavelló brut i inhòspit i cap metge no els visita mai. Nikita, el vigilant forçut, els apallissa si mostren el més lleu indicí de rebel·lia. Els personatges centrals són dos: Grómov, un pacient jove i cultivat amb mania persecutòria, i Raguin, un dels metges de l'hospital, que porta una vida apàtica i mediocre, sense cap vocació mèdica. Llegeix, somia i enyora un interlocutor intel·ligent fins que coneix Grómov, amb qui de seguida estableix una relació amistosa i comença a tenir-hi converses regu-

EL PAVELLÓ NÚMERO 6
ANTON P. TXÉKHOV
MINÚSCULA
TRADUCCIÓ
D'ÀNGELS LLÒRIA
128 PÀG. / 13 €

LA NARRACIÓ DE TXÉKHOV EXPLICA COM UN METGE ACABA INTERNAT EN UN DELS PAVELLONS MÉS SINISTRES DE L'HOSPITAL ON TREBALLA

lars. El mer fet que freqüenti el pavelló número sis, quan fa temps que no hi va ningú (tret d'un barber borratxo i algú que porta als malalts una sopa indigesta de col), converteix Raguin en una figura estranya i sospitosa; que comparteixi llargues disquisicions filosòfiques amb un malalt perjudica encara més la seva reputació als ulls dels altres treballadors de l'hospital. Comencen retirant-li el càrrec i acaben internant-lo al mateix pavelló. És a dir, el sistema absurd i desprietat del qual Raguin es va beneficiar durant tants anys al final l'aniquila, i Raguin ho accepta amb una resignació igual d'absurda i misteriosa, que després es transforma en un sentiment de culpa. En aquest sentit, molt abans de Franz Kafka és un conte profundament kafkià. Ara bé, la culpabilitat dels personatges kafkians acostuma a ser irracional, mentre que els remordiments de Raguin tenen un motiu explícit: el descobriment de l'angoixa i la soledat dels malalts, que abans, mentre no les compartia, li eren indiferents. La capacitat extraordinària d'Anton Txékhov a l'hora de crear aquesta mena de personatges desencantats i tragicòmics va fer que molts lectors l'acusessin de misantrop i pessimista. Fins i tot la poeta Anna Akhmàtova l'acusava de no tenir coratge, perquè retratava homes mancats de voluntat! Amb tots els respectes, és evident que a ell no n'hi faltava. Segons el testimoni del seu metge, Txékhov no es queixava mai, ni tan sols en l'última fase de la tuberculosi; i una estona abans de morir va demanar una ampolla de xampany i tot. ♦♦

P. I. SERYOGIN / WIKIPEDIA

Buidar els ulls a les nines per veure què hi ha al darrere

JORDI
NOPCA

L'obra d'André Breton (1896-1966) ha tingut un recorregut mínim en català. Arrenca amb la versió de Joaquim Sala-Sanahuja de *Nadja* per a Llibres del Mall del 1986, continua amb una petita antologia a *Poesia francesa contemporània* (Edicions 62, 1987), amb la novel·la *L'amor boig* (editada el 2015 per L'Art de la Memòria i traduïda per Glòria Roset) i acaba amb la reedició de *Nadja*, aquest cop a Aedeslara. No es pot llegir cap dels llibres de poemes sencers ni cap dels assajos d'un dels grans referents de les avantguardes, que va partir del dadaisme per deixar-se infiltrar pel surrealisme fins a convertir-se'n en ideòleg i dirigent a partir, sobretot, de la redacció del primer *Manifest* l'any

1924. "La realitat, per a Breton i els seus companys, ha de conjugar-se amb el somni i constituir-se en una mena de realitat absoluta, de *super-realitat* -escriu Sala-Sanahuja al pròleg que recupera la nova edició-. L'estatut surrealista del creador ha de consistir a cercar aquesta super-realitat, a assenyalar-ne el valor poètic i a traçar els ponts i els lligams que hi menen".

Nadja va arribar el 1928, quatre anys més tard que *Les pas perdus*. És una de les millors portes d'entrada a la dimensió desconeguda bretoniana, plena d'associacions, de troballes inesperades i de llampecs metafòrics ("descanso, de nit, sobre un llit de vidre amb llençols de vidre"). Tot comença amb una pre-

gunta del narrador: "Qui soc jo?" Breton intentarà donar-hi resposta a partir de l'extravagant relació amb una jove, la Nadja del títol, amb qui coincideix per primera vegada el 4 d'octubre del 1926 al carrer Lafayette, a pocs metres de la llibreria de *L'Humanité*. L'escriptor francès combina les entrades d'un dietari que acaba vuit dies després i les

consideracions posteriors, escrites en un to més reflexiu que el calendari de trobades artístiques i amoroses amb una jove que encarna l'esperit lliure del surrealisme. És perdent-se amb ella, deixant-se il·luminar per les seves intuïcions i connexions mentals, que Breton s'endinsa en nous territoris textuais, molt ben

WIKIPEDIA

NADJA
ANDRÉ BRETON
ADESLARA
TRADUCCIÓ DE
JOAQUIM SALA-SANAHUJA
160 PÀG. / 18 €

acompanyats d'imatges que descriuen el París de l'època i, puntualment, acudeixen també a les il·lustracions enigmàtiques de la noia. "No crec que per a Nadja pugui haver-hi una gran diferència entre l'interior i l'exterior d'un asil", escriu Breton. Mesos després de conèixer-la va acabar internada en un hospital psiquiàtric. El surrealisme flirtejava amb els estats alterats de la ment. Nadja, en canvi, va quedar atrapada en els seus deliris. Llegir-ne la història -sobretot quan el narrador s'enretira i li dona protagonisme- encara captiva. Un dels passatges que sintetitza més bé l'esperit de les avantguardes és d'ella, quan menciona breument la filla que ha abandonat i n'explica una anècdota que la singularitza entre els altres infants: la petita sempre té "la idea de buidar els ulls a les nines per veure què hi ha darrere aquells ulls". ♦♦